

Europeiseringen av statsförvaltningens kärnfunktioner

– En jämförande studie mellan rättsväsendet och
Försvarmakten

Carl Henrik Gunnehill
Anders Svensson

Abstract

Alltsedan EG-medlemskapet 1995 har Sverige och det svenska samhället med dess myndigheter i ökad grad påverkats av gemensamma europeiska processer, tankegångar och värderingar. I studien undersöks europeiseringsprocessen i den svenska statsförvaltningens kärnfunktioner; rättsväsendet och försvaret. Teoretiska utgångspunkter hämtas i huvudsak från Radaelli, Jacobsson och Johan P. Olsen. Inledningsvis ges en kortare introduktion om berörda myndigheter, innan ett antal centrala företeelser inom respektive myndighet lyfts fram för närmare granskning. Resultatet visar tydligt att båda myndigheterna har europeiserats och att processen i högsta grad fortgår. De båda myndigheterna skiljer sig en hel del i sina egenskaper vilket tydligt speglar på vilket sätt och i vilken mån europeiseringen har ägt rum. Rättsväsendets europeisering framträder som informell, horisontell och heterogen medan försvaret tydligt drar åt den formella, hierarkiska och homogena riktningen.

Nyckelord: Europeisering, Försvaret, Rättsväsendet, EU, Förvaltningen

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problembeskrivning	1
1.2	Frågeställning	1
1.3	Metod och avgränsningar	2
1.4	Material	3
1.5	Teori	4
2	Rättsväsendets europeisering	7
2.1	Inledning: Om rättsväsendet.....	7
2.2	Historisk tillbakablick	7
2.3	Domstolsverket.....	8
2.3.1	Internationellt utvecklingsarbete.....	8
2.3.2	European Judicial Training Network	9
2.4	Åklagarmyndigheten	10
2.4.1	Eurojust	10
2.4.2	European Judicial Network	11
2.4.3	Internationellt samarbete på riksåklagarnivå.....	12
2.5	Polismyndigheten	12
2.5.1	Internationell verksamhet.....	13
2.5.2	European Police College	13
2.5.3	Internationellt utvecklingsarbete.....	14
3	Försvarets europeisering	15
3.1	Inledning: Om försvaret	15
3.2	Bakgrund	15
3.3	Perspektivplanering.....	17
3.4	Förvarsbeslut.....	18
3.5	Regleringsbrev	20
3.6	Konkreta tecken.....	20
3.6.1	ÖB	21
3.6.2	EU Battle group.....	22
4	Resultat och komparativ analys	23

4.1	Rättsväsendets europeisering	23
4.2	Försvarets europeisering	24
4.3	Komparativ analys.....	26
4.4	Förslag till vidare forskning.....	26
5	Referenser.....	28

1 Inledning

1.1 Problembeskrivning

1995 blev Sverige medlem i EG. I samband med detta började i Sverige en process av anpassning och harmonisering till övriga Europa. Idag äger denna process rum samtidigt som vi lever i en alltmer globaliserad värld där anpassning till omvärlden, och närmast sett Europa, tar sin form i allt fler uttryckssätt.

Domen mot Åke Green kan tjäna som ett framstående exempel på vad som skett. I denna motiveras utslaget genom en hänvisning till Europadomstolen samtidigt som man säger att utslaget hade blivit annorlunda om man enbart haft svensk lagstiftning att utgå från. På ett mycket konkret sätt åskådliggörs här vad den pågående europeiseringen kan innebära för enskilda medborgare.

Syftet med detta arbete är att med hjälp av våra teoretiska utgångspunkter söka spegla de komplexa processer av europeisering och internationalisering som äger rum inom rättsväsendet respektive Försvarsmakten. Dessa båda områden är av särskilt stort intresse att studera då båda innefattar två av en statsmakts absolut mest centrala områden; nämligen rätten att skipa lag och ordning och utdöma straff samt rätten att med vapenmakt verka för landets frihet och självbestämmanderätt. Att europeiseringen kommit långt i många av statens mer perifera förvaltningsmyndigheter har studier klart visat.¹ Det är dock av än större betydelse att undersöka huruvida europeiseringsprocessen även trängt in i statsmaktens kärna. Då vi fortfarande i mycket av europeiseringsforskningen saknar kunskap om vad som egentligen händer är det än mera angeläget att söka bidra till en ytterligare förståelse.

1.2 Frågeställning

Att en europeisering ägt och *äger* rum, i åtminstone någon mening framstår som ganska klart. Frågan är hur långtgående processen är. Någon fastställd "europeiseringstermometer" finns inte, men genom de tecken, konkreta bevis och exempel vi hoppas finna kan man utifrån dessa dra slutsatser om i vilken

---

¹ Jacobsson, Sundström, *Invävd i Europa*, 1999.

utsträckning en europeisering ägt rum. Kopplat till detta dyker nästa fråga upp. *Vilka är* dessa tecken, konkreta bevis och exempel? För att vidare förstå vad som händer idag krävs en viss återblick till hur saker och ting såg ut igår. Vilken är bakgrunden till att det blivit som det blivit inom rättsväsendet kontra försvaret?

Även specifika ämnesfrågor tornar upp sig. Inom rättsväsendet kan man på ett mer konkret plan exempelvis fråga sig vad som egentligen händer när riksåklagarna för EU:s medlemsländer träffas en gång om året. Eller varför Sverige och Spaniens domstolsverk erbjuder Bulgarien rättsbistånd.

Inom försvaret hör och läser man ofta om försvarets ”nya grej”, nämligen internationella insatser med meningen att vi på plats måste stoppa konflikten i sin linda innan den hunnit växa och bli stor. Däremot är begreppet europeisering något som man sällan hör och läser om och som sällan omnämns i media. I denna studie vill vi titta på om det verkligen är så. Finns det ett europeiseringsbegrepp i försvaret? I vilka sammanhang används detta i så fall?

Givetvis bör i vårt arbete europeiseringen ses ur de olika teoretiska förklaringar som finns att tillgå. Vi kommer att ställa europeiseringen mot Radaelli, Jacobsson och Johan P Olsens teorier och se huruvida de håller måttet. Är det rimligt att t.ex. som Jacobsson menar, påstå att rättsväsendet framstår som invävt i Europa men samtidigt fragmentiserat, med fler kontakter på horisontell nivå än med den statligt vertikala?

När våra inledande ämnesfrågor är besvarade kommer vi att komparera våra resultat. Här tänker vi oss utkristallisera skillnader i hur europeiseringsprocessen *ytrar sig* inom rättsväsendet respektive Försvarsmakten? Vad är det för skillnader vi ser? Och, hur kan dessa förklaras? Kan man med rätta misstänka att Försvarsmakten som är hierarkisk och toppstyrd inte genererat informella, horisontella ostrukturerade nätverk i lika stor utsträckning som rättsväsendet?

1.3 Metod och avgränsningar

Uppsatsen kan sägas bestå av två delar. Del ett handlar om två parallella fallstudier av rättsväsendet respektive försvaret. Del två består i en komparation, en jämförande studie mellan de resultat fallstudierna genererar.

Då rättsväsendet skiljer sig på flera sätt från Försvarsmakten kommer vi att angripa våra respektive områden på litet olika sätt. Rättsväsendet består av mycket väl avgränsade delar med vattentäta skott mellan de olika organens uppgifter, medan Försvarsmakten i en mening mer är en hierarkisk, enhetligt toppstyrd organisation. Försvarsmakten kommer därför i uppsatsen lättare att kunna behandlas som *en* enhet, medan beskrivningen av rättsväsendet måste ske på *flera* parallella täter.

För rättsväsendet har dess mest elementära och självklara funktioner utvalts; nämligen Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten. Eftersom det är den svenska förvaltningen som skall behandlas faller Advokatsamfundet utanför. Ekobrottsmyndigheten hade kunnat tas men p.g.a. utrymmesbrist och myndighetens samband med Åklagarmyndigheten är det mer representativt att i

stället belysa Polismyndigheten. När de gäller de tre myndigheterna har inte heller här alla aspekter kunnat tas upp. Ett antal nedslag med bred täckning har gjorts inom varje område för att visa på europeiseringens utsträckning inom förvaltningsgrenarna. Vid några tillfällen kommer vi att djupdyka i nedslagen. Detta skall ses som ett försök att spegla hur processen kan komma till uttryck på mikronivå men även som en tankeställare om hur långt europeiseringsprocessen inom statens kärna faktiskt har kommit. Det bör vidare nämnas att den svenska rätten i sig inte i detta arbete kommer att behandlas, då det är helt uppenbart att en omfattande europeisering här har ägt rum.

I studien om försvaret anammar vi en klar avgränsning. Vi kommer uteslutande behandla Försvarmakten och inga andra av de myndigheter som sorterar under försvarsdepartementet. FMV (Försvarets materielverk) är kanske den myndighet som har starkast kopplingar till försvaret, men denna myndighet behandlas alltså inte i denna studie. Anledningen till detta är dels att tidigare studier klart visat att en europeisering har ägt rum inom FMV², men också att vi omfångsmässigt inte har plats.

1.4 Material

Europeiseringsbegreppet är tämligen nytt inom både rättsväsendet och försvaret. Detta medför att materialet i vissa stycken är svårfunnet för att inte säga obefintligt. Om både rättsväsendet och försvaret finns emellertid enormt mycket stoff generellt sett.

För försvarets del kan konstateras att det efter en enklare gallring återstår en hel del material om internationalisering, medan det om europeisering är ytterst sparsamt producerat. I många fall återfinns det som finns om europeisering i dokument som behandlar andra områden. Dock kan för båda områden en schematisk indelning i tre huvudsakliga källor områden göras.

- Källor från statligt håll (ex. SOU, Ds, regleringsbrev)
- Interna källor (ex. perspektivplanering, årsresultat, almanackor, verksamhetsplaner, rapporter)
- Utomstående/andra källor (ex. universitetsavhandlingar, artiklar, tidningsurklipp)

Samtidigt som denna indelning görs skall det sägas att en gränsöverskridande egenskap mellan källorna finns. Vad avser försvaret handlar det i synnerhet om personell rörlighet. Som exempel kan nämnas Johan Hederstedt som både verkat på försvarsdepartementet (departementsserien) och i försvaret (div. dokument och

---

² Britz, *The Europeanization of Defence Industry Policy*, 2004.

skrifter). Även andra former av gränsöverskridande mellan källorna finns. Ett exempel på en informell inre källa inom rättsväsendet som kommer att användas är en brevväxling med en hög tjänsteman inom Domstolstolsverket. Anledningen till denna var den mycket sparsamma informationen i verkets rapporter och det faktumet att personen i fråga fungerade som chef för det internationella utvecklingssamarbetet, och så att säga var ”mitt i prick”.

Vad gäller universitetsavhandlingar återfinns en stor lucka. Inom rättsväsendet tycks området vara i stort sett utforskat. Inom försvaret kan ett fåtal arbeten som mer eller mindre direkt berör frågan lokaliseras, medan arbeten som berör angränsande områden finns i något större utsträckning.

1.5 Teori

Om begreppet europeisering finns en hel del tidigare forskning att tillgå. Vi kommer i denna studie att knyta an till giganterna på området; Radaelli, Jacobsson samt Johan P. Olsens forskning, följt av en kortare koppling till Wallace distinktion mellan globalisering och europeisering. Därefter gör vi ett nedslag i försvarsforskningen där vi tittar på Britz samt Riekers teorier. Om rättsväsendet finns ingen tidigare forskning att relatera till.

Enligt Claudio M Radaelli gör europeiseringen inhemska institutioner anpassningsbara i olika omfattning, men de håller inte på att vittra bort. En annan aspekt som distingerar europeisering är dess obundenhet till föreställningar om konvergens och divergens. Begreppet europeisering definieras av Radaelli som processer av konstruktion, diffusion och institutionalisering av formella och informella regler, procedurer, policyparadigm, föreställningar och normer som först avgränsas och konsolideras i EU:s policyprocess och sedan inkorporeras in i den inhemska politiska strukturen, diskursen och policyn. Det handlar således om en interaktiv process och inte bara om trycket från Europa på medlemsstaterna. Mekanismerna kan enligt författaren med fördel visualiseras på följande sätt. De tre nivåerna är förhandling, hierarki och koordinering.³

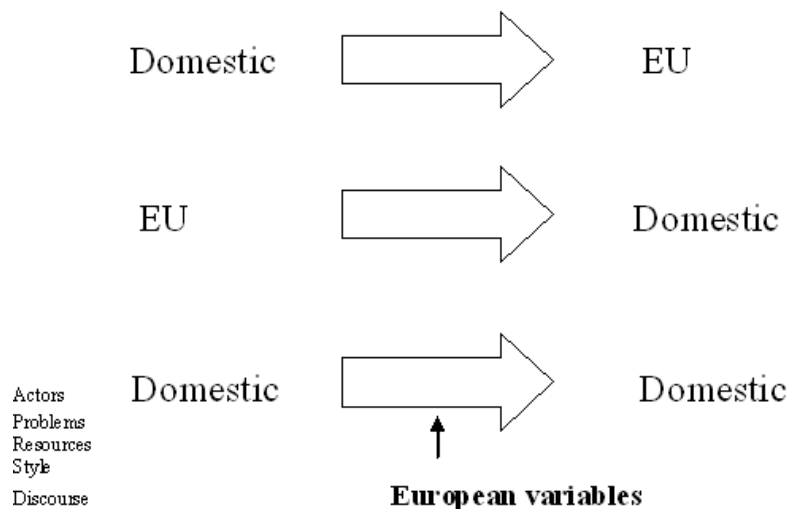
För Bengt Jacobsson föreligger det europeisering när statens reglering, organisering och kommunikation i högre grad sker inom EU. Han framhäver dock att europeiseringen och internationaliseringen som fenomen är vidare. Unionen är dock särskilt viktig därför att dess ambitioner är så omfattande och inslagen av överstatlighet är så tydliga. Få områden är enligt Jacobson helt oberörda av europeiseringen. Studier har visat att europeiseringen har tagit tydligt olika mönster vad gäller de svenska förvaltningsområdena arbetsmiljö, läkemedelskontroll och konkurrenspolitik. Det framkom att myndigheterna blev djupt invävda i det omgivande samhället. De deltog på flera nivåer i nätverk med andra länders förvaltningar, företag och intresseorganisationer. Detta ledde till en

---

³ Radaelli, *Europeanisation: Solution or a problem?*, 2004.

fragmentering där bilden av staten som autonom enhet kunde ifrågasättas. Inflytande flyttas från politiker till företag, intresseorganisationer och tjänstemän vars nätverk ofta är svåra att få insyn i. Förändringar blir därför svårstyrbara och svåra att legitimera. Ansvarsutkrävandet blir diffust. Svenska intressen som skall tillvaratas i det europeiska samarbetet kommer i högre grad att vara skapade i detta samarbete. Stater "tvingas" återkommande till att diskutera med andra förmedla vad Sverige tycker. Jacobsson menar att staten på detta sätt både spås ut och återskapas genom europeiseringen. Invävdhet och fragmentering är nyckelbegreppen för att förklara staten i europeiseringen. Kopplingarna olika delar av staten emellan kan vara mycket svagare än kopplingar mellan delar av staten och andra organisationer.⁴

Figur 1. Radaellis tre europeiseringsmekanismer.

Johan P Olsen hävdar att europeisering som politiskt enande visar sig vara det mest intressanta och värdefulla synsättet eftersom det kombinerar inre och yttre aspekter av europeisk dynamik. Han föreslår här en indelning i fem olika processer varigenom europeiseringen avgränsas. Till att börja med distinkteras *territoriet*. Exempel på detta är att när EU utvidgar sina gränser. Vidare tar han upp *utbyggandet av den centrala EU-nivån* och *central penetrering av nationella styrelseskick*, vilket kan innebära inrättande av Europaparlamentet respektive "competitive selection". Vidare är *export av europeiska värden och politisk organisation bortom det europeiska territoriet* en viktig del, vilket bl.a. sker när EU kritiserar USA för att ej ha avskaffat dödsstraffet. För det femte framhävs *ett unionsprojekt*, en ömsesidig institutionell anpassning; exempelvis Sveriges anpassning av sin konkurrensmyndighet i enlighet med EU:s policy.⁵

Helen Wallace, har i en artikel problematiserat distinktionen mellan just europeisering och globalisering ur ett europeiskt perspektiv och har kommit fram

⁴ Jacobsson, *Europeiseringen och statens omvandling*, 1999.

⁵ Olsen, *The Many Faces of Europeanization*, 2002.

till att det finns en klar skillnad mellan begreppen. Ty i Europa, skriver hon, är europeiseringen så hårt förankrad att den utgör ett filter mot vidare globalisering. Länder interagerar med varandra, men gör det huvudsakligen inom en viss given ram; och den ramen är i detta fall Europa.⁶

För försvarets del återfinns ytterst begränsat med tidigare producerat material kring teorier om europeiseringen av försvaret. Någon teori direkt kopplad till försvaret finns icke, dock finns material inom nära till mycket nära besläktade områden.

Malena Britz, forskare på FHS (Försvarshögskolan), gav 2004 ut avhandlingen *The europeanization of defence industry policy*. I denna ställer hon två huvudfrågor. För det första undrar hon om den drivande kraften bakom förändringarna i den svenska försvarsindustripolicyn kan kopplas till europeisering. Därefter undrar hon vad som i detta fall menas med europeisering. Europeisering definierar Britz såsom det som inträffar när en inhemsk förändring tar plats i policyn, antingen som ett resultat av europeisk integration, alternativt för att underlätta europeisk integration. Hon poängterar integrationsaspekten och menar att överstatlighet nödvändigtvis inte behöver finnas med. På den inledande frågan finner Britz ett antal förändringar som kan förklaras som att europeisering har ägt rum inom försvarsindustrin i Sverige. Bl.a. handlar det om anpassade exportregler samt nödvändigheten av förändringar i FMV:s organisation för att bättre passa det ökade europeiska försvarsindustrisamarbetet.⁷

Pernille Rieker är forskare på Oslo universitet och doktorerade 2004 med avhandlingen *Europeanisation of nordic security – the EU and the changing security identities of the nordic states*. Studien har som syfte att fastställa hur och i vilken utsträckning utvecklingen av EU:s säkerhetsidentitet har påverkat närmandet till säkerhetspolitiken och identiteten hos de fyra största nordiska länderna. För Rieker handlar europeisering om en central process av förändring. Definitionsmässigt menar hon att europeisering är en process av lärande vilken hon kallar socialisering och där nationalstatens intressen, identitet respektive policy samt den europeiska säkerhetsidentiteten ingår som aktörer. I sina resultat finner hon att av ingående stater är det endast Sverige har genomgått en verklig förändring i meningen europeisering av sin identitet. Sverige tillsammans med Finland är de länder som har störst europeiserat säkerhetsannalkande vilka också är de länder som starkast har påverkats av EU. Vidare skriver hon att Sverige i hög grad övergivit neutraliteten. Sveriges totalförsvar har inrikes ersatts av ett s.k. ”socialförsvar”/”samhällsförsvar” (*societal*) medan det på utrikesplanet har fått ett ökat fokus på krisberedskap, konfliktförebyggande samt CIMIC (Civil military cooperation).⁸

---

⁶ Wallace, *Europeansation and Globalisation: Complementary or Contradictory trends?*, 2000.

⁷ Britz, *The Europeanization of Defence Industry Policy*, 2004.

⁸ Rieker, *Europeanisation of Nordic Security – The EU and the Changing Security Identities of the Nordic States*, 2003.

2 Rättsväsendets europeisering

2.1 Inledning: Om rättsväsendet

Med rättsväsendet menar man vanligtvis de myndigheter som ansvarar för rättssäkerhet och rättstrygghet. Domstolarna utgör stommen inom rättsväsendet. Till rättsväsendet räknar man också de brottsförebyggande och utredande myndigheterna, d.v.s. Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten, samt kriminalvårdsmyndigheterna. Även andra myndigheter kan ha uppgifter som knyter an till rättsväsendet som t.ex. Kronofogdemyndigheten.⁹

2.2 Historisk tillbakablick

Tämligen kortfattat skall vi nu, innan det redogörs för europeiseringen i dagsläget, sätta processen i ett historiskt perspektiv. Spontant tänker man sig nog att det svenska rättsväsendets europeisering sker parallellt med medlemsprocessen i EG. Empiriskt tyder allting på att så också är fallet. Många av de samarbeten som det redogörs för nedan har bildats under det senaste decenniet under Sveriges medlemskap i unionen. Den officiella medvetenheten om europeiseringen gjorde sig påtaglig under tiden för EG-inträdet och strax innan genom ett antal statliga utredningar.¹⁰

Ser man på verksnivå ser man samma mönster. I Domstolsverkets interna tidskrift *Domstolsverket informerar* syns i princip inga spår av någon europeiseringsprocess till förrän tidigast 1991, då det berättas om svenska juristers studiebesök i Europa och en intervju sker med en dansk domare som berättat om Danmarks erfarenheter av deras medlemskap.¹¹ I senare nummer samma år gör sig medvetenheten tydlig då justitieminister Hellsvik talar om att vi skall närma oss den europeiska synen på domstolarna.¹² Påföljande år accelererar processen. En stor artikelserie startar om domarrollen i ett europeiskt perspektiv och man skriver

---

⁹ www.regeringen.se/sb/d/1912

¹⁰ Ekengren, *Statsförvaltningens europeisering*, 1996 samt SOU 1993:80.

¹¹ DV informerar 1991:6, s 6 samt DV informerar 1991:8, s 12.

¹² DV informerar 1991:11, s 2.

i fortsättningen mycket om EG och europeiseringen.¹³ Detta kan kontrasteras mot åren 1987/1988 då inte ett ord om EG eller liknande samarbete nämns. Det enda omskrivna samarbetet som då finns är nordiskt.¹⁴ En hastig blick på artikelregistret för år 2005 vittnar däremot om en synnerligen rikhaltig europeisering, med artikeltitlar som; *EU:s justitieministrar träffas i Luxemburg, Rapport från kurs i tillämplig EG-rätt.*¹⁵ Samma mönster står att finna i verket verksamhetsberättelser.¹⁶

Vid en genomgång av Åklagarmyndighetens årsredovisningar före och efter medlemskapet framträder samma utveckling som hos Domstolsverket.¹⁷ Om man sneglar på Åklagarväsendet och deras kortlivade samt något självgoda tidskrift *Åtalet*, kan ytterligare en viktig aspekt nämnas. I ett nummer från 1994 återfinns ett reportage benämnt *Riksåklagaren i österled* vilket behandlar en studieresa på hög nivå till ”frihetens eufori” i Tallinn och Riga.¹⁸ Det kalla kriget är nu slut och dylika besök kommer att bli allt vanligare. Att kalla kriget tagit slut historiskt är tydligen också en orsak till den tilltagande europeiseringen. Med denna historiska orientering låter vi nu läsaren kastas direkt in i den svenska förvaltningens hårdaste kärna.

2.3 Domstolsverket

Domstolsverket är en statlig myndighet som lyder under regeringen och fungerar som en serviceorganisation till domstolarna i landet. Domstolsverket har ingen bestämmanderätt över domstolarnas dömande verksamhet eller deras domslut. Som central förvaltningsmyndighet är Domstolsverkets uppgift att ansvara för övergripande samordning och gemensamma frågor inom Sveriges domstolar. Inom verksamhetsområdet är mer än 5000 människor anställda och tillsammans omsätts inom området mer än fem miljarder kronor årligen.¹⁹

2.3.1 Internationellt utvecklingssamarbete

Domstolsverket är inblandat i tämligen många rättsbiståndsprojekt. Trots detta är det enligt en högt uppsatt tjänsteman fortfarande så att verkets kontakter med regeringen generellt är mycket tätare än dess kontakter på EU-premissen. Detta

---

¹³ DV informerar 1992:5, s 1 (och följande nummer).

¹⁴ DV informerar 1988:13, s 12.

¹⁵ DV informerar 2005:11, s 4.

¹⁶ Verksamhetsberättelse 1986/1987, 1992/1993, och 2004.

¹⁷ Årsredovisning för Åklagarmyndigheten, 1995/1996 och 1992/93.

¹⁸ Åtalet, 1994:3, s 2.

¹⁹ www.dom.se

betyder bl.a. att Domstolsverket vid sina horisontella kontakter inte skapar en svensk linje, utan snarare följer den som redan finns uppifrån.²⁰

Ett bilateralt projekt pågår f.n. med Ryssland som bl.a. syftar till renodling av domarrollen och bättre hantering av unga brottslingar. Motiven för samarbetet med Ryssland är grannlandsskäl och verkandet för de mänskliga rättigheterna. Domstolsverket kommer fortlöpande att bevaka möjligheterna att växla över det bilateralt finansierade samarbetet till ett EU-finansierat. Ett omfattande samarbete med Baltikum har pågått under längre tid och nu övergått till ett reguljärt grannlandssamarbete.²¹ Att det främsta syftet med samarbetet varit att underlätta för ländernas EU-inträde står klart, men även grannlandsskäl förelåg.²² Verkets fokus under de närmaste åren kommer att ligga på forna Sovjetländer och EU:s kandidatländer. Man kommer att fortsätta på den inslagna linjen med att övergå från bilateralt finansierat samarbete till EU-finansierat multilateralt utvecklingssamarbete. Man inom verket funderar på att integrera baltiska experter från det lyckade samarbetet med Baltikum i samarbetet med Ryssland.

Domstolsverket och dess nederländska motsvarighet kommer under 2006 och 2007 att samarbeta med Turkiet i ett EU-finansierat projekt om inrättande av hovrätter. Över 2000 personer i det turkiska rättsväsendet kommer att utbildas inför detta. Parallellt kommer ett SIDA-finansierat utvecklingssamarbete ske med Turkiet. Man framhåller att dialogen med SIDA i samband med planering av besök skall stärkas.²³ Ett EU-projekt i Bulgarien har nyligen inletts där Domstolsverket tillsammans med sin spanska motsvarighet stödjer Bulgariens arbete med att anpassa sitt nationella regelverk om internationellt rättsligt samarbete till EU:s.²⁴ Det kan inflikas att SIDA och EU är finansiellt viktiga kuggar i samarbete som syftar till att stödja det andra landets kapacitetsuppbyggnad. Det svenska domstolsväsendet är nämligen förhindrat genom regleringsbrev att bedriva dylikt samarbete på pengar som anslagits för den nationella verksamheten. Detta faktum är också det enda regleringsbrevet nämner som kan sägas ha någon som helst europeisk eller internationell anknytning.²⁵

2.3.2 European Judicial Training Network

Organisationen initierades år 2004 av Kommissionen med Domstolsverket som svensk medlem. EJTN skall främja utbildningsprogram med en europeisk dimension för medlemmar av den europeiska domarkåren och de offentliga åklagarna. Man samarbetar även med kandidatländer på det rättsliga området och ger expertis till institutioner på olika nivåer. 2005 deltog 900 domare och åklagare

---

²⁰ Sehlstedt, skriftväxling, 2006-05-06.

²¹ Årsredovisning för Domstolsverket 2005, s 103.

²² Sehlstedt, skriftväxling, 2006-05-06.

²³ Årsredovisning för Domstolsverket 2005, s 104.

²⁴ Verksamhetsplan för Domstolsverket 2006-2008, s 18f.

²⁵ Regleringsbrev för Domstolsverket 2006, s 26.

från 30 olika europeiska länder i någon utbildning. Nätverket har en diger utbildningskatalog. Bara under maj 2006 kommer 13 utbildningar att genomföras med titlar som *Europeanisation of criminal law* och *Europe and civil law*. Ett diskussionsforum för domarna kommer inom kort att uppstå på nätverkets hemsida.²⁶ Domstolsverkets utbyte med organisationen är i dagsläget inte omfattande. Ambitionen är dock att samarbetet skall utökas. Domstolsverket medverkar bl.a. genom att ta emot utbytesstipendiater och stöder efter behovsprövning deltagande i utbildningar utomlands i ETJN:s regi. Föregående år arrangerades i Sverige ett seminarium om konkurrensrätt och senare detta år kommer en utbildning gå av stapeln i landet om utnyttjande av barn.²⁷

2.4 Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten är en fristående myndighet under regeringen som arbetar med övergripande frågor för åklagarväsendet. Åklagaren har en central roll i brottsbekämpningen och har tre centrala uppgifter; att leda förundersökningar, att besluta om åtal samt att uppträda i rättegångar och driva brottmålsprocesser. Riksåklagaren är högste chef för åklagarväsendet och utövar tillsyn över åklagarverksamheten. Myndigheten är relativt liten och har sammantaget ca 1100 anställda.²⁸ Tre representativa nedslag har valts ut, dock inget internationellt rättsligt utvecklingssamarbete då något sådant inte bedrivs f. n. Inflikas kan att det i regleringsbrevet i princip inte nämns ett ord om det europeiska eller internationella samarbetet.²⁹

2.4.1 Eurojust

Efter beslut av ministerrådet 2002 inrättades Eurojust för att underlätta och förbättra samordning och samarbete mellan medlemsstaterna när det gäller utredning och åtal av grov (organiserad) brottslighet. Organisationen skall bl.a. bistå medlemsstaterna i frågor om t.ex. internationell rättslig hjälp och utlämning.

Eurojust består av en nationell medlem från varje medlemsland som är åklagare, domare eller polistjänsteman. De nationella medlemmarna lyder under de nationella lagarna i sitt land. Varje medlemsland avgör om den nationella medlemmen skall ha några rättsliga befogenheter i förhållande till sitt hemland. Den svenska nationella medlemmen är åklagare och hör till Riksåklagarens kansli, med placering i Haag. Eurojust fungerar som ett samordningscenter för brottsutredningar som har internationella förgreningar. Det dagliga arbetet består i

---

²⁶ www.ejtn.net/www/en/html/nodes_main/5_1708_36_se.htm

²⁷ Lindström, skriftväxling, 2006-05-11.

²⁸ www.aklagare.se

²⁹ Regleringsbrev för Åklagarmyndigheten 2006.

kontakter och möten med de nationella medlemmarna och företrädare för myndigheterna i de nationella medlemmarnas hemländer. Organisationen kan uppmana myndigheterna i medlemsländer att företa en utredning eller att väcka åtal i ett ärende. Länder som inte följer uppmaningen måste i regel motivera sitt beslut. Enheten skall ha ett nära samarbete med EJM (se nedan).³⁰

Inför Sveriges inträde i Eurojust påtalade Regeringen att den ökande gränsöverskridande brottsligheten skapar behov av andra samsarbetsformer än dem som finns i dag. Brottsutredningar är ofta så komplicerade och omfattande att det är nödvändigt att myndigheter från flera länder samordnar sina insatser för att på ett effektivt sätt kunna utreda brott. Ett annat argument var att de nationella brottsutredande myndigheterna redan i dag samsarbetar med varandra. Den ökande gränsöverskridande brottsligheten ställer emellertid ökade krav på det internationella samsarbetet. Bestämmelserna i beslutet syftar därför till att stimulera och förbättra samordningen av utredningar och rättsliga åtgärder samt samsarbetet mellan de behöriga nationella myndigheterna i medlemsstaterna. Bestämmelserna har även som mål att på andra sätt stödja medlemsstaternas behöriga myndigheter för att effektivisera deras utredningar och rättsliga åtgärder.³¹

Propositionen mötte dock motstånd innan riksdagen röstade igenom förslaget. Det framfördes avvikande meningar i Justitiekommitténs betänkande om att det saknades en helhetssyn när det gäller samsarbetet inom EU avseende polisiära och straffrättsliga frågor och att ett sådant nära samsarbete mellan medlemsstaterna som nu i snabb takt institutionaliseras på straffrättsens område borde föregås av en allmän och offentlig debatt i medlemsstaterna. Dissidenterna uttryckte talande saken så ”att en rättsväsendets federation byggs allt snabbare, men det sker i det tysta”.³²

2.4.2 European Judicial Network

Syftet med EJM är att förbättra det rättsliga samsarbetet mellan medlemsstaterna i Europeiska unionen, särskilt vid bekämpning av olika former av grov brottslighet. Det var först genom skapandet av denna organisation 1998 som de europeiska åklagarna på allvar kunde nätverka över gränserna. Arbetet grundas på informationsutbyte, internationella och informella kontakter. Varje land har utsett en eller flera kontakter för EJM, vilka kommer från centrala myndigheter, domstolar och åklagarmyndigheter. Kontaktpunkterna skall fungera som aktiva mellanhänder, men utan att bilda en ny länk i kedjan av rättsligt samsarbete. Kontaktpunkterna främjar rättsligt samsarbete mellan lokala myndigheter i syfte att exempelvis behandla och verkställa en begäran om rättslig hjälp liksom att etablera de mest passande direktkontakterna. Kontaktpunkterna träffas tre gånger

---

³⁰ Justitiedepartementet, Faktablad Ju 02.05.

³¹ Proposition 2001/02:86, *Sveriges antagande av beslut om inrättande av Eurojust*, s 26 f.

³² Betänkande 2001/02:JUJ 19, *Godkännande av beslut om inrättande av Eurojust, m.m.*, s 10.

om året för att lära sig om de olika rättssystemen inom EU-länderna, diskutera problem med tillhandahållandet av rättslig hjälp, samt föreslå lösningar på olika konflikter. Nätverket utvecklar även informationsverktyg som kan användas för att stödja direkt samarbete, t.ex. när man vill veta vart man skall skicka en begäran om rättslig hjälp, eller en europeisk arresteringsorder. EJN skall ha ett nära samarbete med sin mer formella kusin Eurojustice.³³

2.4.3 Internationellt samarbete på riksåklagarnivå

En årligen återkommande riksåklagarkonferens har hittills gått av stapeln åtta gånger och erbjuder unionens högsta åklagare utmärkta möjligheter att träffas och utbyta idéer. Den senaste konferensen, 2005, ägde rum i Lissabon. Det verkar dock inledningsvis när man ser på programmet som om topptjänstemännen mest sysslat med fikapaus och sightseeing. Vissa fördrag och workshops har emellertid hållits varav vissa finns utlagda på engelska. Ur konferensen emanerade bl.a. ett innehållsrikt och intressant policydokument där åklagarna förespråkar att deras utbildning i större grad skall ske på europeiska premisser och att myndigheter skall utöva mer koordinationsarbete via unionens organisationer och ta det europeiska samarbetet till ett maximum. Samarbete och koordinering efterlyses av länder involverade i den illegala invandringen. Man talar även om nya processuella lösningar då kriminaliteten ökar och brottsbekämpande resurser är begränsade. Nya flexibla mekanismer, vikten av att den tilltalade erkänner och introducerandet av idén om konsensus mellan åklagare och åtalad betonas.³⁴

Vår egen riksåklagare Fredrik Wersäll utvecklar konsensustanken i ett eget anförande. Han menar att brottslingen genom den snabba ökningen av kriminaliteten och den tekniska utvecklingen ständigt ligger steget före. Därför bör vi utveckla regler om prioritering och hantering av fall utanför domstolssystemet. Wersäll förespråkar diskreta förhandlingar mellan åklagare och tilltalad. Om den tilltalade erkänner något av brotten går åklagaren med på mildra åtalet. S.k. summariska processer vid mindre brott såsom parkeringsböter är redan accepterade, Wersäll vill dock utvidga området till mer allvarliga och komplexa fall, t.ex. ekonomisk brottslighet. Han menar att detta är den enda lösningen; ”there is no way back”. Dock vill han ej gå så långt som i USA.³⁵

2.5 Polismyndigheten

Polisen består av Rikspolisstyrelsen, 21 polismyndigheter samt Statens kriminaltekniska laboratorium och är idag en av de största statliga verksamheterna

---

³³ www.ejn-crimjust.eu.int

³⁴ www.pgr.pt/eurojustice2005/ingles/Conclusoes.pdf

³⁵ www.pgr.pt/eurojustice2005/intervençoes/Fredrik%20Wersäll%20-%20Suécia.pdf

med omkring 24 000 anställda varav knappt 17 000 poliser. Polisväsendet uppgift är att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Verksamheten skall utgå från medborgarnas intresse.³⁶ Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet och har bl.a. samordningsansvar för internationellt polissamarbete. Styrelsen är dels ett förvaltningsorgan åt regeringen, dels ett serviceorgan åt polisorganisationen.³⁷

2.5.1 Internationell verksamhet

Svensk polis har en lång tradition av internationellt polissamarbete och Sveriges medlemskap i EU har fått stor betydelse för detta. Polissamarbetet inom unionen sker i flera olika former som i t.ex. gemensamma brottsutredningar. I en sådan utredning samarbetar flera medlemsländers polis operativt med varandra med stöd av Europol. Ett stort engagemang är också polisens medverkan i det ständigt pågående förhandlingsarbetet i Bryssel, bl.a. genom att svensk polis deltar i olika arbetsgrupper i EU:s ministerråd.³⁸

Mycket ofta rör sig samarbetet inom ramen för Östersjösamarbetet, det nordiska polis- och tullsamarbetet, Europol, Schengen och Interpol. Samarbetet rör mestadels grova brott. Som exempel på pågående projekt inom Östersjösamarbetet kan *Projekt Lighthouse* nämnas. Projektet omfattar kartläggning av förfalskade dokument från de nya EU-länderna Estland, Lettland, Litauen och Polen. Ett annat projekt är *Transeurope*, där Polen, Norge, Sverige och Tyskland deltar för att kartlägga den illegala invandringen från Moldavien, Ukraina och Azerbajdzjan. Sammantaget har EU-utvidgningen medfört ökat informationsutbyte och ärendeflöde i det internationella samarbetet. En talande bild är det hissnande höga antalet meddelanden som passerar via Schengens informationssystem, där efterlysta personer och föremål registreras. År 2005 inkom ca 50 000 meddelanden, en ökning med 20 % sedan 2004.³⁹

2.5.2 European Police College

CEPOL är en ung organisation och sedan 2005 ett EU-organ. Den fungerar som ett gemensamt nätverk av nationella utbildningsinstitut för högre tjänstemän för brottsbekämpning i medlemsstaterna. CEPOL:s seminarier syftar till att ge deltagarna en ökad möjlighet att byta erfarenheter och att bygga upp en gemensam europeisk strategi för att bekämpa och förebygga brott, särskilt den gränsöverskridande brottsligheten. Tanken är att deltagarna ska få ökad kunskap om hur olika länders polisarbete och straffrättsliga arbete ser ut och hur man kan

---

³⁶ Regleringsbrev för Rikspolisstyrelsen och övriga myndigheter inom polisorganisationen, s 1.

³⁷ Årsredovisning för Polisen 2005, s 6.

³⁸ www.polisen.se/inter/nodeid=6286&pageversion=1.html

³⁹ Årsredovisning för Polisen 2005, s 31 f.

samarbeta inom EU:s ram. På så sätt kan det internationella polissamarbetet bli en allt mer integrerad del av den nationella polisverksamheten. Vid sidan av den utbildning som erbjuds högre tjänstemän ska akademien även delta i utarbetandet av lämpliga program för utbildning av polistjänstemän på lägre nivå när det gäller gränsöverskridande samarbete.⁴⁰ En snabb titt i kalendern för innevarande år säger oss att Sverige är engagerat i många av utbildningarna. I början på maj hölls en utbildning i Sverige med titeln *Child Abuse/Pornography on the Internet*. I höst är en utbildning benämnd *European Police & Judicial Systems* planerad i landet. Intressant att notera är också att organisationen på sin hemsida har ett diskussionsforum för sina medlemmar som syftar till ”utbyte av erfarenheter och tips”.⁴¹

2.5.3 Internationellt utvecklingssamarbete

Om man ser till det internationella utvecklingssamarbetet manifesterar sig ett mer internationellt än EU-baserat kontaktmönster. Antalet pågående projekt är betydligt fler än Domstolsverkets.

I Kaliningrad pågår ett flerårigt projekt där svensk polis och ryska narkotikabrottsmyndigheten samarbetar inom områdena narkotika, människohandel och ungdomsbrottslighet. Samarbetet går ut på att förbättra narkotikakontroll, utbyta erfarenheter samt utveckla arbetsmetoder för hantering av brottsförebyggande- och utredningsverksamhet. På västra Balkan sker kapacitetsutveckling av polisen i Montenegro där dess polisskola skall utvecklas för en mer välutbildad och demokratisk poliskår. Samtidigt sker ett projekt i Serbien där målet är utvecklandet av mer sofistikerade kriminalteknikutredningar för att bekämpa den organiserade brottsligheten samt öka möjligheten till fällande domar.

I Nicaragua medverkar den svenska polisen sedan flera år i utvecklandet av en polisakademi i huvudstaden. I Sydafrika har man hjälpt till med en stor organisatorisk omstrukturering av fem modellpolisstationer i Norra Kap och utvecklat grundutbildningen vid landets polisskolor. Samarbetet med den svenska polisen har varit betydande för utvecklingen av den sydafrikanska polisorganisationen. Ett annat samarbete sker tillsammans med Sydafrika i Rwanda som syftar till uppbyggnaden av en modern och demokratisk polis. I Asien medverkar man i en kapacitetsutveckling av polisen i Sri Lanka till en modern och demokratisk organisation. SIDA finansierar verksamheten.⁴²

---

⁴⁰ Official Journal of the European Union, 1.19.2005, L 256/64.

⁴¹ www.cepol.net/KIM

⁴² Årsredovisning för Polisen 2005, s 72 f.

3 Försvarets europeisering

3.1 Inledning: Om försvaret

Försvarsmakten är den största av de totalt elva myndigheter som sorterar under försvarsdepartementet. År 2005 hade myndigheten en budget på ca 40 miljarder kronor samt en personalstock på drygt 11000 anställda officerare samt knappt 8000 civilanställda.⁴³ Låt oss titta på några för Försvarsmakten särpräglade kännetecken.

Det första drag vi vill omnämna är *organisationskulturen*. Kroniska organisationsförändringar, en officerskarriär med ständiga befattningsbyten och förflyttningar mellan tjänstgöringsorter genererar en personalstyrka som är starkt beroende av att finna sin plats i linjeorganisationen.⁴⁴ Detta får som konsekvens en stark tillhörighet till exakt den plats han eller hon befinner sig i organisationen och en ständigt malande fråga: *Gör jag rätt saker kopplat till min befattning?*

All militär personal är starkt medveten om *orderbegreppet*. En order verkställer man oavsett känslor, åsikter och förhållanden. Detta innebär att överordnad, allra högst upp ÖB (Överbefälhavaren), har full handlingsfrihet att styra verksamheten.

För att veta vem som ger order till vem finns vidare ett väl utvecklat *gradsystem*. Alla officerare såväl som soldater bär ständigt på sin uniform en gradbeteckning placerad i ögonhöjd. Några frågetecken om vem som har högst grad och därmed bestämmer över vem finns icke.

Genom dessa kännetecken vill vi peka på den centrala roll HKV (Högkvarteret) med ÖB i spetsen spelar. Det är härifrån förändring, reformering och anpassning kommer. Försvarsmakten är dock ingen autonom enhet utan lyder under försvarsdepartementet som ingår i regeringen vilken i sin tur hämtar sitt stöd i riksdagen.

3.2 Bakgrund

---

⁴³ Försvarsmaktens årsredovisning 2005, s 16 och 23.

⁴⁴ Linjeorganisation = den hierarkiska struktur linjerna (strecken) mellan de olika avdelningarna på organisationsbilden ger upphov till.

Efter andra världskriget uppstod säkerhetspolitiskt en dual värld som kom att kallas Kalla kriget. Epoken präglades för svensk del starkt av vår försvarsdoktrin ”Alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig”.⁴⁵ Perioden präglades av ett starkt fokus på nationellt försvar. Efter kalla krigets slut uppstod en tid av hotbildssökande och i dess förlängning identitetssökande. En relevant fråga var den nya hotbildens utseende, samtidigt som Sverige långsamt började öppna ögonen mot Europa vilket inte blev minst påtagligt när vi gick med i EG 1995.

Under 1990-talet genomgick försvaret stora förändringar. Vid decenniets inträde levde fortfarande i högsta grad arvet efter Kalla kriget kvar, medan snart en anpassningsdoktrin smög sig in vilket påtagligt framträdde vid 1996-års försvarsbeslut. Huvudtanken var att man i närtid skulle satsa på andra uppgifter, men att försvaret skulle vara dimensionerat för att i ettårsperspektivet kunna återta full krigsduglighet gentemot det traditionella militära hotet, d.v.s. en sovjetisk-invasion.⁴⁶ EG-inträdet 1995 satte sitt avtryck i riksdagens och regeringens arbete. Detta kom sedermera att påverka försvaret som lyder under dessa. Ett nyckelord i 1996-års försvarsbeslut var just anpassning, samtidigt som också den internationella aspekten gjorde sig hörd.⁴⁷

Under 90-talets sista halva framträder allt tydligare det framtida försvarets inriktning. En observation bland titlarna på de skrifter försvarsberedningen och försvarsdepartementet ger ut ger en antydning om försvaret utvecklingsgång och vart framtiden bär hän. Här återfinns titlar som *Sverige i Europa och världen*⁴⁸ (1995) och *Internationalisera försvaret*⁴⁹ (1998), den sistnämnda författad av Johan Hederstedt. Vidare återfinns *Utlandsstyrkan*⁵⁰ (1998) och *Europas säkerhet – Sveriges försvar*⁵¹ (1999) innan vi kommer in på 2000-talet och återfinner allt mer drastiska titlar såsom exempelvis *Revolution i det svenska försvaret*⁵² (2000) vars titel talar sitt klara språk.

När Johan Hederstedt blir ÖB den 1 juli 2000 är detta en tydlig markering. Det är nu det militära försvaret skall reformeras till att bli ett flexibelt insatsförsvaret.⁵³ Hederstedt bakgrund från försvarsdepartementet där han jobbat med internationalisering samt dessförinnan två års tjänstgöring i ledningen för försvarets internationella verksamhet ger en ökad förklaringsbakgrund. Samtidigt var det redan vid tillsättningen klart att Hederstedt bara skulle vara ÖB t.o.m. utgången av år 2003, vilket är rekordkort tid för en ÖB att besitta posten.⁵⁴ En bild av en man som fått några korta år på sig att med kraft leda försvaret in i den nya

---

⁴⁵ SOU 2002:108, *Fred och säkerhet*, 2001, s 28.

⁴⁶ Tunberger J, *Anpassningsdoktrinen – ett hinder för anpassning*, 1998, s 5, 14.

⁴⁷ *Totalförsvaret i förnyelse – populärversion av regeringens proposition 1996/97:4*, 1996, s 16, 23.

⁴⁸ Ds 1995:28, *Sverige i Europa och världen*, 1995.

⁴⁹ Hederstedt J, *Internationalisera försvaret*, 1998.

⁵⁰ SOU 1998:30, *Utlandsstyrkan*, 1998.

⁵¹ Ds 1999:55, *Europas säkerhet – Sveriges försvar*, 1999.

⁵² Moore M, *Revolution i det svenska försvaret*, 2000.

⁵³ Proposition 2004/05:05, *Vårt framtida försvar*, 2004, s 50.

⁵⁴ www.mil.se/article.php?c=art&id=10253&do=print

framtiden träder fram. Fokus för Hederstedts tid var helt klart – reformera!⁵⁵ Den 1 juli 2004 blir Håkan Syrén ÖB. Hans klara budskap är: ”Fortsatt reformering”.⁵⁶

3.3 Perspektivplanering

Perspektivplanering är en rapport som Försvarsmakten framställer i syfte att tjäna som grund för en långsiktig inriktning (10-20 år) av Försvarsmakten samt att vara ett underlag för politiska beslut. I detta stycke kommer vi att titta närmre på årsrapporten från den perspektivplanering som genomfördes 2002-03⁵⁷ och som sedermera kom att bli underlag inför FB04 (Försvarsbeslut 2004).

Avsnittet *Omvärldsutveckling* inleder rapporten. Här förklaras att EU bedöms bli en allt starkare aktör även om det inom överskådlig tid inte finns politisk acceptans för en försvarsallians i traditionell mening. Intressant är kopplingen mellan EU och NATO som hämtas ur en överenskommelse från december 2002 kallad *Berlin plus-överenskommelsen* där EU och NATO kom överens om att EU numera kan genomföra insatser understödda av NATO:s ledningsstruktur.⁵⁸ För Sveriges del innebär detta rent konkret att en anpassning till NATO:s ledningsstruktur *samtidigt* också är en anpassning gentemot EU.

Under rubriken *Vägvalsfrågor* konstaterar man att Sverige i framtiden inte kommer klara att bibehålla sin bredd i försvaret utan på sikt måste profilera sig. Denna profilering innebär en ökad risktagning då vissa delar måste överges, men skriver man, ”ett fördjupat engagemang i EU/NATO med ett övergivande av vår alliansfrihet skulle minska denna risktagning”.⁵⁹ Detta är intressant. Man säger att om Sverige fördjupar sig i militärt samarbete (med EU/NATO) kan man välja bort vissa försvarsförmågor – utan att minska vår militära risktagning! Här torde rimligen politiker se en möjlighet att frigöra ekonomiska medel till den ”låga” kostnaden av ett fördjupat militärt samarbete med EU och/eller NATO och därmed överge den svenska alliansfriheten. Man avslutar stycket med att klargöra att vi i framtiden tillsammans med EU kan bidra till internationella insatser.⁶⁰

Rapporten går snart över till att behandla *Försvarsmaktens inriktning och prioriteringar* där man klarlägger att de internationella insatserna skall ges högre prioritet medan krishanteringsoperationer inom EU och NATO skall ges *högsta* prioritet. Man konstaterar att NATO är av stor betydelse för både europeisk säkerhet och för EU:s förmåga, inte minst därför att NATO:s resurser är nödvändiga för EU:s insatser. Härav sker implicit ett närmande till EU när man skriver att samarbetet med NATO skall vara så nära som vår säkerhetspolitiska

---

⁵⁵ Aftonbladet onsdagen den 5 april 2005, Johan Hederstedt intervjuas av Peter Wennman.

⁵⁶ www.mil.se/attachments/ob_i_dn.pdf

⁵⁷ Försvarsmaktens årsrapport från perspektivplaneringen 2002-03, 2003.

⁵⁸ *ibid*, s 25.

⁵⁹ *ibid*, s 46.

⁶⁰ *ibid*, s 76.

linje tillåter.⁶¹ Inte helt oväntat förordas i den avslutande diskussionen ett ökat samarbete mot både EU och NATO.⁶²

Genomgående förekommer fyra möjliga målbilder (W, X, Y, Z) vilka man utreder konsekvenserna av. En gemensam bärande tanke i dessa är formuleringen i samband med att man redogör för att Försvarsmaktens resurser bör kunna verka i hela konfliktskalan nationellt och internationellt: ”Detta gäller även att kunna hantera säkerhetshot som riktas mot Sverige och EU...”.⁶³ I detta sammanhang skall alltså Försvarsmakten dimensioneras efter hot både mot Sverige och mot EU.

Ur perspektivplaneringen går att utläsa några genomgående huvudtankar:

- EU är en stark och kommer bli en än starkare aktör.
- Genom *Berlin plus-överenskommelsen* knyts NATO samman med EU.
- I rapporten föreslår man hög prioritet för internationella insatser och *högsta* prioritet för krishanteringsoperationer med EU/NATO.
- Ett närmare samarbete med EU/NATO kan minska risktagningen inför framtida nödvändiga prioriteringar i försvaret.
- I framtiden måste Försvarsmakten kunna hantera hot mot både Sverige och EU.

3.4 Försvarsbeslut

Försvarsbeslut fattas av riksdagen vart fjärde år. Detta behandlar hur Totalförsvarets organisation och utveckling liksom ekonomiska ramar samt prioriteringsgrunder skall se ut. Det senaste försvarsbeslutet fattades den 16 december 2004 och rörde Försvarsmaktens struktur 2008 och utveckling under tiden 2005-2007. Som grund låg regeringens proposition 2004/05:5 *Vårt framtida försvar*, vilken i sin tur hämtat underlag från Försvarsmakten, Försvarsberedningen samt diverse andra källor. Här tittar vi närmre på propositionen *Vårt framtida försvar*.⁶⁴

Propositionen är totalt på 250-300 sidor och är indelad i en rad underavdelningar. Relativt omgående står det klart att dokumentet är genomsyrat av kopplingar och/eller hänvisningar till EU/Europa.

Under avdelningen *Säkerhetspolitiska utgångspunkter* förklaras att den Europeiska Unionen vid sidan av FN är vårt viktigaste säkerhetspolitiska forum samt att stärkt EU-förmåga är *liktydigt* med stärkt svensk förmåga. Man hänvisar här till de gemensamma strategiska målsättningar man enats om avseende gemensam utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik.⁶⁵ Den bild som härur

---

⁶¹ Försvarsmaktens årsrapport från perspektivplaneringen 2002-03, 2003, s 122.

⁶² *ibid*, s 125.

⁶³ *ibid*, s 80.

⁶⁴ Proposition 2004/05:05, *Vårt framtida försvar*, 2004, s 50.

⁶⁵ *ibid*, s 15.

framträder påvisar ett EU i uteslutande positiva ordalag. Vikten av EU:s roll blir allt starkare när man under rubriken NATO läser "...Sveriges relation till NATO i allt större utsträckning också definieras genom vårt medlemskap i EU".⁶⁶ Detta är starka ord. Längre ner under *Grundelement för svensk säkerhetspolitik* står att läsa "Sverige är militärt alliansfritt. Denna säkerhetspolitiska linje...har tjänat oss väl". Notera perfektformen! Man fortsätter med att förklara att hot mot internationell fred och Sveriges säkerhet idag avvärjs bäst i gemenskap med andra länder och att vårt medlemskap i EU gör att vi deltar i en gemenskap vars yttersta syfte är att undvika krig på den europeiska kontinenten. Höjdpunkten kommer några sidor längre fram: "Det är svårt att föreställa sig att Sverige skulle ställa sig neutralt i händelse av ett väpnat angrepp mot ett annat EU-land. Det är lika svårt att föreställa sig att övriga EU-länder inte skulle agera på samma sätt".⁶⁷ I formella ordalag är Sverige idag fortfarande alliansfritt, vilket går stick i stäv med vad som här står.

Majoriteten av innehållet ägnas åt det militära försvarets utveckling. Vid stycket om utvecklingen av Försvarsmakten fastställs att vår förmåga till internationella insatser skall öka framgent⁶⁸ samt att ett viktigt led i detta är utvecklingen av EU:s snabbinsatsförmåga⁶⁹ (mer om detta under 3.6.2.). Längre fram omnämns EDA (European Defence Agency) vilken är EU:s nya försvarsmyndighet. Här betonas vikten av denna myndighet samtidigt som man skriver om en starkare koppling mellan medlemsländernas nationella försvarsplaneringsprocesser som ett led i att effektivare kunna utveckla och nyttja förband för såväl nationella som internationella uppgifter.⁷⁰

Sammanfattningsvis kan följande huvuddrag skönjas:

- EU och Europa präglar dokumentet och kan icke ses som en fristående och självständig del utan som något övergripande som genomsyrar försvaret som helhet.
- EU omnämns i flera fall som en garant för freden.
- Vad gäller Sveriges alliansfrihet skriver man i *perfektform* att denna *har tjänat oss väl*.
- Stora frågetecken kring Sveriges reella alliansfrihet reses.

Till sist bör en notis om propositionen i dess sammanfattade utgåva tilläggas. Regeringskansliet har, förståeligt nog med tanke på huvuddokumentets stora omfång, utgivit en sammanfattad version av propositionen.⁷¹ Efter att ha studerat denna kan det inte förnekas, trots det faktum att EU även i denna skrift på flera ställen förekommer, att samarbetet med EU och i synnerhet dess konsekvenser på vår alliansfrihet på något vis känns nedtonade. Förvisso är en sammanfattning just en sammanfattning där allt inte kan, ej heller skall, stå med. Men en stilla underliggande fråga uppenbarar sig om det allt närmare samarbetet med EU är av

---

⁶⁶ Proposition 2004/05:05, *Vårt framtida försvar*, 2004, s 17.

⁶⁷ *ibid*, s 23.

⁶⁸ *ibid*, s 41.

⁶⁹ *ibid*, s 69.

⁷⁰ *ibid*, s 49.

⁷¹ Proposition 2004/05:05, *Vårt framtida försvar – sammanfattning*, 2004.

så känslig natur att man medvetet nedtonar detta i den version man vet att det fåtal av allmänheten som är intresserade, kommer att läsa...

3.5 Regleringsbrev

I ett regleringsbrev lämnas uppdrag från regeringen till aktuell myndighet. Medan perspektivplaneringen har ett fokus på 10-20 år och Försvarsbeslutet har ett fokus på tre till fyra år rör regleringsbrevet kommande års verksamhet. I regleringsbreven står i huvudsak tre saker angivna – mål, storlek på kommande års anslag samt vilken resultatinformation som skall lämnas till regeringen. Senaste regleringsbrevet till Försvarsmakten, daterat 2005-12-15, består av ca 50 sidor vari bl.a. finns mer detaljerad information om kommande års verksamhet (budgetåret 2006).⁷²

Under politikområdet *utrikes- och säkerhetspolitik* finns en stark koppling till internationellt arbete. Här ges Försvarsmakten i uppgift att ansvara för den personal som regeringen beslutar skall användas för freds-, säkerhetsfrämjande och konfliktförebyggande verksamhet. Någon specifik inriktning mot Europa och/eller EU återfinnes här icke.

Efter rubriken mål finns angivet att Försvarsmakten skall utveckla sin förmåga till multinationell interoperabilitet (förmågan att tillsammans med andra nationer vara operativa; kräver synkning av metoder, materiell m.m.) gentemot eventuella gemensamma standarder och normer överenskomna inom EU och där dessa inte finns istället NATO:s. Vidare förklaras att vi skall delta i fredsfrämjande insatser – *i Europa och globalt*. Observera ordföljden – Europa och sedan övriga världen. Därefter följer i kortare ordalag kopplingar till EU bl.a. avseende Europeiska försvarsbyrån. Totalt benämns EU/Europa på knappt 30 ställen.

Om vi istället tittar på internationalitet hittar vi detta mer frekvent. I stort sett under varje rubrik finner vi något om internationalitet: Internationella insatser, internationell utveckling, internationell beredskap, internationella övningar, internationella normer, internationell militär, internationell utbildning m.m. Totalt benämns internationaliteten ca 70 gånger.

I regleringsbrevet kan vi klart se att EU/Europa framträder samtidigt som internationalitet framträder i än större utsträckning. Vi kan också se hur perspektivet Europa och globalt gestaltas.

3.6 Konkreta tecken

---

⁷² Regleringsbrev för budgetåret 2006 avseende Försvarsmakten, 2005.

3.6.1 ÖB

ÖB är chef för och leder myndigheten Försvarsmakten. Denna positions centrala ställning och nyckelfunktion har vi tidigare förklarat (kapitel 3.1.). Låt oss här titta på några av de dokument ÖB har gett ut under senare tid.

Vid två tillfällen har ÖB gett ut en mindre bok som har vänt sig till Försvarsmaktens personal i vid mening, bl.a. genom att samtliga försvarsmaktsanställda fick boken hemsänd per post. Att ÖB gör något sådant hör inte till vanligheterna varför det förstärker signalerna om att han ansåg sig ha ett viktigt budskap att förmedla. I augusti 2004 gav han ut boken *Vägen framåt – en liten bok om en stor förändring* och i januari 2006 *Här och nu – en liten bok om den fortsatta vägen framåt*. Låt oss kort stanna vid boken *Vägen framåt*. Redan i första kapitlet anger ÖB tonen med titeln *Från Kärningberget till Bryssel*. Här berättar ÖB personligt om sin militära karriär och lägger an en koppling till Europa. Snart omnämner han även sitt deltagande i EUMC (se nedan) och förklarar i termer som att vi snarare är en del av Europa än en isolerad nationalstat, citat ”I dagens Europa skall vår förmåga...”.⁷³ I bokens fortsättning fortgår ÖB att med modest anda avseende europeisering omnämna kopplingen till Europa och EU, bl.a. i samband med EU:s snabbinsatsförband samt i perfekttermer angående vår neutralitetssträvan vid ett eventuellt krig i Europa. Boken *Här och nu* tar vid där *Vägen framåt* slutade. Bl.a. omnämns Sveriges strävan till europeiskt och globalt säkerhetsbyggande arbete, varpå nästa mening tar upp snabbinsatsförmågan inom EU (som Sverige deltar i).⁷⁴ ÖB fortsätter med att förklara att vi bygger vår säkerhet i Europa med EU och på det globala planet med FN,⁷⁵ vilket han också avslutar boken med att än en gång konfirmera.⁷⁶ Jämfört med *Vägen framåt* som gavs ut ett och ett halvt år tidigare är Europa och EU mer frekvent omnämnt i den senare boken.

Utöver dessa två böcker gör sig ÖB hörd på många andra sätt, även om genomslagskraften kanske inte är alltid lika stor bland personalen som när samtliga får en lättläst liten bok hemsänd. En kanal är de oregelbundet återkommande tal som ÖB håller då och då vid olika tillställningar. Exempel på sådana tal är ÖB:s tal vid Folk och Försvars rikskonferens 18 januari 2005 under rubriken *Försvarsmakten i framtiden*⁷⁷ samt hans dito den 17 januari 2006 med titeln *Försvarsmaktens utveckling – nästa steg*⁷⁸ vilka båda anknyter och kopplar an till Europa och EU.

Till sist vill vi också nämna något om EUMC. Januari 2001 bildades EUMC (European Union Military Committee) i Bryssel.⁷⁹ Denna kommitté består av

---

⁷³ Syrén H, *Vägen framåt – en liten bok om en stor förändring*, 2004, s 8.

⁷⁴ Syrén H, *Här och nu – en liten bok om den fortsatta vägen framåt*, 2005, s 12.

⁷⁵ *ibid*, s 20.

⁷⁶ *ibid*, s 52.

⁷⁷ Syrén H, *Försvarsmakten i framtiden*, tal hållet i Sälen den 18 januari 2005.

⁷⁸ Syrén H, *Försvarsmaktens utveckling – nästa steg*, tal hållet i Sälen den 17 januari 2006.

⁷⁹ *Council decision of 22 January 2001 – setting up the Military Committee of the European Union*, utskrivet 2001-01-30.

medlemsländernas respektive överbefälhavare som möts så ofta som nödvändigt, vilket för Sveriges ÖB i praktiken de senaste två åren inneburit en gång i halvåret.⁸⁰ Kommittén uppgift är att, som högsta militära avdelning bildad inom rådet, ansvara för att förse PSC (Political and Security Committee) med militära råd och rekommendationer i militära frågor inom EU. Kommittén har rätt att använda militärt överinseende över alla militära aktiviteter inom EU:s ramar och fyller såväl allmänna funktioner såsom ledningsfunktion under krissituationer och under EU-operationer.

3.6.2 EU Battle group

Vid europeiska rådets möte i Helsingfors i december 1999 fattade stats- och regeringscheferna beslut om ett mål för EU:s kapacitet rörande krishanteringsförmåga. Parallellt med arbetet om att uppfylla detta mål har EU satt upp nya mål för att stärka krishanteringskapaciteten ytterligare. Detta, s.k. snabbinsatsstyrkekoncept, är en del i kapacitetsmålet, *Headline goal 2010*, som europeiska rådet antog i juni 2004. Följden av detta blev totalt 13 stridsgrupper (Battle groups) varav Sverige tillsammans med Finland, Norge och Estland fick ansvaret för en.⁸¹

I såväl perspektivplanering som försvarsbeslut och regleringsbrev talas om EU snabbinsatsförmåga. Dessutom kan ett ökande fokus kring dessa stridsgrupper observeras. Idag kan man på Försvarsmaktens hemsida läsa att detta EU-koncept kommer att styra en stor del av försvarets verksamhet de närmaste åren.⁸²

För närvarande håller Sverige på att rekrytera, utbilda och beredskapsställa ca 1100 soldater (Estland, Finland, Norge sammanlagt ca 400). Totalt kommer styrkan, som Sverige är sammanhållande ansvarig för, att bestå av ca 1500 soldater. Fr.o.m. den 1 januari 2008 kommer stridsgruppen, kallad Nordic Battle group, att stå i beredskap. Den kommer då att vara en del av EU:s krishanteringsberedskap och skall vara beredd att lösa uppgift på plats, inom en radie av 600 mil från Bryssel inom tio dagar efter beslut om insats. För Försvarsmakten är detta något helt nytt,⁸³ eller som ÖB själv säger ”Styrkan är som ett lokomotiv för nödvändiga förändringar”.⁸⁴

---

⁸⁰ ÖB:s almanacka för åren 2004-2005.

⁸¹ www.eu-upplysningen.se/templates/EUU/standardRightMenuTemplate___2967.aspx

⁸² www.mil.se/article.php?id=12793

⁸³ *ibid*

⁸⁴ www.mil.se/index.php?c=news&id=27612

4 Resultat och komparativ analys

4.1 Rättsväsendets europeisering

Det står klart att europeiseringen för rättsväsendet del tog fart i och med Sveriges anslutningsprocess till EG. I dagsläget får man för rättsväsendets räkning säga att ett närmast förvirrande stort antal nätverk framträder i studien. Vissa överlappar varandra rejält, t.ex. Eurojustice och EJM. Även om en av oss är juris studerande är denna synnerligen rikhaltiga horisontella integration förvånande.

Domstolsverkets samarbeten visar tydligt på en växande europeisering. Verkets uttalade mål, att övergå från bilateralt finansierat samarbete till EU-finansierat multilateralt utvecklingssamarbete visar tydligt på ett närmande till en europeisering i Radaellis tappning. Här har man tagit EU:s policyprocess till sig och integrerat denna i den inhemska förvaltningen. Även Jacobssons syn på europeisering manifesteras i Domstolsverkets samarbeten. Den horisontella integrationen accelererar, genom samarbeten med Nederländernas respektive Spaniens domstolsverk, och genom att SIDA spelar en sådan viktig finansiell roll. Frågan är dock om samarbetet lett till en fragmentering till den grad att staten som autonom enhet kan ifrågasättas. Fragmenteringen finns främst i det internationella samarbetet och kan visserligen sippra in, med knappast ännu fylla de svenska domstolarna. En hög tjänsteman bekräftar även att verket vertikala kontakter med Regeringen är mycket starkare än de horisontella. Nätverket EJM har förutsättningar att bli hur stort som helst, men tycks än så länge för Domstolsverket del vara i periferin.

För *Åklagarmyndighetens* del förefaller samarbetet mer ingripande på alla plan. Bland Olsens europeiseringskriterier kan tanken om *unionsprojektet* lätt identifieras i riksåklagarnas uttalanden. Likaså kan man säga att blotta inrättandet av Eurojustice visar på vad Olsen kallar *central penetrering av nationella styrelseskick*. Riksåklagarnas konferens i Lissabon visar på en europeiseringsprocess som kommit mycket långt. Här har utvecklingen tydligen gått så långt som Jacobsson förutspått. Åklagarna verkar i sitt agendasättande nästan maktgalna och bortser totalt från rättsäkerhet och öppenhet i utformandet av deras radikala förslag för den framtida brottsbekämpningen. Här känns riksåklagarnas band till varandra starkare än deras vertikala band till sina respektive länder. Normativt kan vidare ifrågasättas om tjänstemän verkligen skall syssla med dylika diskussioner (och att vår egen Riksåklagare skall vara pådrivande i frågan). Åklagarnas europeiska nätverk är sammantaget mycket

välutvecklat och visar på en stor invävdhet. Det är vidare anmärkningsvärt att ett helt nätverk; EJN, uttalat bygger på informella kontakter.

Att *polisväsendet* också i hög grad omfattas av europeiseringen står i detta arbete klart och man har helt definitivt kommit längre än Domstolsverket. Dock spretar kontakterna mer mot internationalisering/globalisering än hos de andra myndigheterna. I samarbetet kring polisakademien CEPOL spelar Sverige en viktig roll. Organisationens diskussionsforum på Internet speglar en mycket långtgående informell och horisontell europeisering a lá Jacobsson. Samarbetet kring Schengen och Europol är mycket utvecklat. Schengensamarbetet är ett synnerligen tydligt exempel på en av Johan P Olsens europeiseringspunkter, nämligen *territoriet*. Intressant är att polisen i europeiseringsprocessen även verkar på vad Radaelli skulle kalla förhandlingsnivån då man är involverad i förhandlingsarbetet i Bryssel. Föga förvånande får man också hålla med Radaelli om att europeiseringen inte orsakar något rättsväsendets bortvittrande. Vi är dock mycket benägna att hålla med Eurojust-dissidenterna om påståendet ”att en rättsväsendets federation byggs allt snabbare, men det sker i det tysta”.⁸⁵ Denna åsikt beror främst på omfattningen av de informella horisontella nätverken och den förvånande tystnaden om samarbetet i regleringsbrev.

4.2 Försvarets europeisering

Försvaret är inne i en kraftig förändringsprocess. Mitt i denna process kan observeras inslag av anpassningar och förändringar som tidigare inte förekommit i försvaret. Låt oss här ur europeiseringsperspektivet klara ut vad det är vi ser.

Genomgående framträder en samstämmig bild. EU är idag är en viktig aktör, partner och medspelare för försvaret samt i vår säkerhetspolitik och mycket pekar mot att EU i framtiden kommer spela en än mer central roll. Denna uppfattning är såväl politiker som försvaret själva helt överens om, vilket kan vara en bidragande orsak till att utvecklingen går mycket fort fram. Vad perspektivplaneringen talar om på 10-20 års sikt sker redan i nuläget efter bara ca fem år. Mitt i detta tycks frågetecknen kring Sveriges reella alliansfrihet resa sig. Sverige knyts allt starkare till EU och frågan är om vi inte är på väg mot en allians med övriga EU-länder. Denna utveckling tycks stundtals framställas med försiktighet och diskretion, vilket förstärker intrycket av att man försöker smyga på en utveckling. Mitt i detta kan en förändrad syn på vår omvärld anas. Våra närmaste grannländer (Norden och Baltikum) ses som vår hemmaarena, medan övriga Europa/EU är näraliggande bundsförvanter som vi tillsammans arbetar med gentemot den övriga världen som är den globala arena där vi i framtiden kan vänta oss få ingripa för att försvara freden. Detta framgår inte minst tydligt i EUBG. Inom ramen för denna sätter Norden och Baltikum gemensamt sätter upp Nordic battle group som en

---

⁸⁵ Bet 2001/02:JUJ 19, *Godkännande av beslut om inrättande av Eurojust, m.m.*, s 10.

EU-resurs för att kunna försvara freden i den globala världen. En nyckelroll i detta sammanhang spelar mellannivån – EU. Med vetskap om denna bakgrund och denna utveckling och förändring, framträder Sveriges deltagande i EUBG som kronan på verket.

De europeiseringstecken vi kan se är således:

- EU är idag en central aktör inom Försvarsmaktens utveckling och allt pekar mot att denna roll i framtiden kommer att bli än mer central.
- Enighet mellan politiker och försvaret råder kring EU:s roll.
- Närmandet mot EU sker fort.
- Tveksamhet råder kring Sveriges reella alliansfrihet.
- Ett Norden – Europa (EU) – övriga världen–perspektiv kan skönjas.
- EUBG framstår som kronan på verket.

Att det är fullt möjligt att tala om en europeisering av Försvarsmakten står således helt klart, och med de uppenbara tecken vi ovan kan utläsa är det dessutom rimligt att tala om en *långtgående* europeiseringsprocess som i framtiden till synes tenderar tillta varför man snart kan tala om en *mycket långtgående* europeiseringsprocess. Att media ofta påtalar försvarets internationalisering kopplade vi an till i inledningen. Denna bild kan vår studie stärka även om fokus legat på europeiseringsperspektivet. Dock tycks EU framträda som den aktör genom vilken internationalisering görs möjlig. Genom och tillsammans med EU och Europa når vi ut till övriga världen för att där bidra med fred och säkerhet. Bilden av EU som en bundsförvant på hemmaplan gestaltas.

Om vi så kopplar an till de teorier vi har som utgångspunkt i denna studie kan man klart se att Radaellis teori om europeisering som en interaktiv process i högsta grad kan förklara vad som pågår i försvaret. Även tanken att europeisering sker på flera nivåer kan ses – samtidigt som EU fattar beslut om gemensamma mål (hierarki) träffas EU:s överbefälhavare och diskuterar framtiden (koordinering). Även Johan P. Olssons teori om europeisering som politiskt enande tycks i högsta grad gälla avseende försvaret då det är just ett enande inom EU av försvarspolitikerna man strävar efter. Däremot kan Helen Wallace teori om europeisering som ett filter mot vidare globalisering inte förklara vad som sker i försvaret. Snarare visar bilden som tornar upp sig på raka motsatsen där närmandet till EU och Europa snarare öppnar vägen ut mot övriga världen.

Precis som Britz kommer fram till att det inom försvarsindustrin har ägt rum förändringar som kan förklaras som europeisering, kommer också vi fram till att det inom försvaret ägt rum förändringar som kan förklaras som europeisering. Vidare kan tanken på en inhemsk förändring som tar plats i policyn för att underlätta europeisk integration konfirmeras.

Riekers förklaring av europeisering som en process av förändring kan också anammas liksom när hon skriver att Sverige genomgått en verklig förändring i meningen europeisering av sin identitet. Till sist kan bara konstateras att Riekers slutsats att Sverige i hög grad övergivit neutraliteten bevisas även i denna studie.

4.3 Komparativ analys

Vi kan hålla med Radaelli om att europeiseringen är obunden till en viss konvergens eller divergens. Processen har nämligen i rättsväsendet respektive Försvarsmakten yttrat sig på väldigt olika sätt. I försvaret framträder en enad och politiskt förankrad bild av vad som sker. Den är vid i sin omfattning, det råder samstämmighet och besluten är förankrade och säkrade politiskt. Några informella nätverk kan inte skönjas. I Försvarsmakten internt sker europeiseringen uppifrån och ner, vilket följer den gängse organisationsstrukturen. Det sker en tämligen homogen europeisering i Försvarsmakten.

Detta kan i högsta grad kontrasteras mot rättsväsendet där europeiseringen i mycket yttrar sig i informella nätverk utan politisk förankring eller demokratisk insyn. Någon samstämmig bild i rättsväsendet kan inte anas varken internt i rättsväsendet eller mellan rättsväsende och politiker. Man kan således tala om en heterogen europeisering. Sammantaget tycker vi att Jacobssons teorier om fragmentisering och invävdhet bäst speglar rättsväsendets europeisering. Radaellis och Olsens förklaringar passar också väl in, men de rör sig på ett mer abstrakt och vidare plan. Detta arbete har således visat att man med rätta kan misstänka att Försvarsmakten, som är hierarkisk och toppstyrd, inte genererat informella, horisontella ”ostrukturerade” nätverk i lika stor utsträckning som rättsväsendet.

Att EG-inträdet har spelat en avgörande roll för europeiseringen av de båda förvaltningsområdena står klart. En annan gemensam nämnare kan skönjas i bristen på öppenhet. Det förefaller som att man från officiellt håll medvetet undvikit att tydligt skylta med den pågående processen. Även om försvaret i mångt och mycket för en öppen debatt och det publiceras mängder av material om vad som pågår kan ändå en viss grad av försiktighet kring vad som pågår anas, i synnerhet vad avser Sveriges alliansfrihet. I rättsväsendet tycks bilden vara av att man inifrån genom nätverk smyger på en europeisering vara mångdubbelt starkare. Slutligen ser vi på båda områdena en dynamisk fortlöpande process som på intet sätt nått sin kulmen. Vi kan utifrån resultatet generalisera och påstå att europeiseringen tränger sig in överallt – i periferin såväl som i statens kärna.

4.4 Förslag till vidare forskning

Man kan i den fortsatta forskningen djupstudera en del av de företeelser vi har tagit upp i arbetet. Inom rättsväsendet skulle den uppenbarligen utforskade riksåklagarkonferensen lämpa sig mycket väl för ett djupare studium. Vi har bara skrapat litet på ytan av vad som där sker – ty där verkar ske mycket. Det hade vidare varit intressant att studera de diskussioner som förs mellan polisofficerarna på CEPOL:s diskussionsforum på Internet eller domarnas motsvarighet i EJTN. En jämförande analys över tid vore säkert fruktgivande om några år, då europeiseringen framstår som en ständigt dynamisk process. Många av

organisationerna är unga och mycket kan hända. Kommissionen föreslog i dagarna att unionen får mer makt över polis- och rättssamarbetet, i kampen mot t.ex. terrorismen...

Inom försvaret är EUMC (European Union Military Committee) ett spännande forskningsområde. Vad är det egentligen man pratar om när EU:s överbefälhavare samlas och pratar sig samman? Vi har inte funnit några sammanträdesprotokoll från dessa sammanträden eller några som helst andra dokument härifrån förutom ett fyrsidigt dokument från bildandet (förvisso har vi inte heller lagt ner någon större ansträngning på att *försöka* finna detta då EUMC inte varit vårt huvudsakliga studieobjekt). Vilka diskussioner förs? Vad säger överbefälhavarna till varandra på fiket mellan sammanträdena? Då respektive överbefälhavarna står i toppen på en genomhierarkisk organisation är det också avgörande vilka signaler dessa ger till sina respektive myndigheter varför det blir än mer intressant att studera vad som sipprar ut från dessa återkommande sammanträden.

Slutligen hade det varit av intresse att jämföra den svenska utvecklingen av rättsväsendet och försvaret med andra länder; t.ex. med Danmark som varit medlem i den europeiska gemenskapen betydligt längre tid än Sverige.

5 Referenser

- Betänkande 2001/02:JUJ 19, *Godkännande av beslut om inrättande av Eurojust, m.m.*, Stockholm: Elanders Gotab.
- Britz, Malena, 2004. *The Europeanization of Defence Industry Policy*. Stockholm: Stockholm university department of political science.
- CEPOL:s hemsida: www.cepola.net/KIM , *Courses and seminars 2006*. 2006-05-12.
- Departementsserien 1995:28, *Sverige i Europa och världen*. Stockholm; Elanders Gotab.
- Departementsserien 1999:55, *Europas säkerhet – Sveriges försvar*. Stockholm: Elanders Gotab.
- Domstolsverkets hemsida: <http://www.dom.se>, *Om oss*. 2006-05-12.
- Domstolsverket informerar, 1988:13, *Nordiskt kriminalistmöte*.
- Domstolsverket informerar, 1991:6, *Danska domare om EG*.
- Domstolsverket informerar, 1991:8, *Vissa studiebesök för jurister genom förmedling av Europarådet*.
- Domstolsverket informerar, 1991:11, *Justitieminister Gun Hellsvik om rättsväsendet i framtiden*.
- Domstolsverket informerar, 1992:5, *Domarrollen i ett europeiskt perspektiv*.
- Domstolsverket informerar, 2005:11, *Artikelregister för 2005*.
- Domstolsverkets Verksamhetsberättelse, 1986/1987, 1992/1993, samt 2004.
- EJN:s hemsida: www.ejn-crimjust.eu.int, *Vad är EJN?* 2006-05-12.
- EJTN:s hemsida, <http://www.ejtn.net>, *Om europeiska nätverket för rättslig utbildning*. 2006-05-12.
- Ekgren, Magnus, 1993. *Statsförvaltningens europeisering i tid och rum*. Utrikespolitiska institutet, rapport 25:1996, Stockholm: Gotab.
- EU-upplysningens hemsida, www.eu-upplysningen.se. *Militär krishantering*. 2006-05-19.
- Eur-lex hemsida, <http://europa.eu.int/eur-lex/>. *Council decision of 22 January 2001 – setting up the Military Committee of the European Union*. 2006-05-19.
- Eurojusticekonferensen 2005 hemsida: www.gr.pt/eurojustice2005, *Conclusions samt Frameworks for Consensus in Criminal Justice*. 2006-05-12.
- Försvarsdepartementet: Hederstedt, Johan, 1998. *Internationalisera försvaret*. Stockholm: Norstedts Tryckeri AB.
- Försvarsdepartementet: Moore, Michael, 2000. *Revolution i det svenska försvaret*. Stockholm: Graphium Norstedts Tryckeri AB.
- Försvarsdepartementet: Tunberger, Johan, 1998. *Anpassningsdoktrinen – ett hinder för anpassning*. Stockholm: Norstedts Tryckeri AB.
- Försvarsmakten Högkvarteret, arkivet. *ÖB:s almanacka för åren 2004-2005*.

- Försvarsmakten: Syrén H, 2004. *Vägen framåt – en liten bok om en stor förändring*. Västerås: Edita Västra Aros.
- Försvarsmakten: Syrén H, 2005. *Här och nu – en liten bok om den fortsatta vägen framåt*. Västerås: Edita Västra Aros.
- Försvarsmaktens hemsida, www.mil.se. *EU-styrkan som ett lokomotiv enligt ÖB*. 2006-05-15.
- Försvarsmaktens hemsida, www.mil.se. *Försvarsmakten i framtiden*. ÖB-tal hållet i Sälen den 18 januari 2005. 2006-05-19.
- Försvarsmaktens hemsida, www.mil.se. *Försvarsmaktens utveckling – nästa steg*. ÖB-tal hållet i Sälen den 17 januari 2006. 2006-05-19.
- Försvarsmaktens hemsida, www.mil.se. *Nordic Battlegroup – svenskledd styrka till EU:s snabbinsatsförmåga*. 2006-05-19.
- Försvarsmaktens hemsida, www.mil.se. *Reformeringen av försvaret måste gå vidare*. ÖB skriver på DN debatt den 17 januari 2004. 2006-05-19.
- Försvarsmaktens hemsida, www.mil.se. *Överbefälhavare*. 2006-05-19.
- Försvarsmaktens årsrapport från perspektivplaneringen 2002-03, 2003.
- Försvarsmaktens årsredovisning, 2005.
- Jacobsson, Bengt, 1999. *Europeiseringen och statens omvandling*, SCORE rapport 1999:2, Stockholm: SCORE.
- Jacobsson, Bengt – Sundström Göran, 1999. *Invävd i Europa – en undersökning av den svenska statsförvaltningens EU-arbete*. Stockholm: SCORE.
- Justitiedepartementet, Faktablad Ju 02.05, *Eurojust – europeiskt åklagarsamarbete*.
- Lindström, Veronica, enheten för kompetensutveckling, Personalavdelningen, Domstolsverket, skriftväxling, 2006-05-11.
- Official Journal of the European Union, 1.19.2005, L 256/64, *CEPOL council decision*.
- Olsen, Johan P 2002. "The Many Faces of Europeanization", *Journal of Common Market Studies*, Vol. 40 2002.
- Polisens hemsida: <http://www.polisen.se>, *Så samverkar polisen inom Europa*. 2006-05-12.
- Polisens årsredovisning 2005.
- Proposition 1996/97:4, *Totalförsvaret i förnyelse – populärversion av regeringens proposition 1996/97:4*.
- Proposition 2004/05:05, *Vårt framtida försvar*. Stockholm: EO Print.
- Proposition 2004/05:05, *Vårt framtida försvar – sammanfattning*. Stockholm: EO Print.
- Proposition 2001/02:86, Sveriges antagande av beslut om inrättande av Eurojust. Stockholm; Elanders Gotab.
- Radaelli, Caludio M, 2004. "Europeanisation: Solution or a problem?", *European Integration online Papers*, vol. 8 2004 nr 16.
- Regeringen: *Regleringsbrev för budgetåret 2006 avseende Domstolsverket och övriga myndigheter inom domstolsväsendet, m.m.*
- Regeringen: *Regleringsbrev för budgetåret 2006 avseende Försvarsmakten*, 2005.
- Regeringen: *Regleringsbrev för budgetåret 2006 avseende Rikspolisstyrelsen och övriga myndigheter inom polisorganisationen*.

Regeringen: *Regleringsbrev för budgetåret 2006 avseende Åklagarmyndigheten*.
Regeringens hemsida: www.regeringen.se/sb/d/1912, *Rättsväsendet*. 2006-05-12.
Rieker, Pernille, 2003. *Europeanisation of Nordic Security*. Oslo: AiT E-dit.
Sehlstedt, Annika, teamledare för Domstolsverkets internationella samarbete,
skiftväxling, 2006-05-04.
SOU 1993:80, *Statsförvaltningen och EG*, Malmö: Graphic Systems AB.
SOU 1998:30, *Utlandsstyrkan*. Stockholm, Elanders Gotab.
SOU 2002:108, *Fred och säkerhet*. Stockholm: Norstedts Juridik/Fritzes.
Wallace, Helen 2000. "Europeansation and Globalisation: Complementary or
Contradictory trends?", *New Political Economy*, Vol 5, nr 3, 2000.
Wennman, Peter, "Johan Hederstedt intervjuas", *Aftonbladet*, 2005-04-05.
Åklagarmyndighetens hemsida: www.aklagare.se, *Detta gör åklagarmyndigheten*.
2006-05-12.
Åklagarmyndighetens årsredovisning, 1995/1996 och 1992/93.
Åtalet, 1994:3, *Riksåklagaren i österled*.